

Maghreb a radikalismus

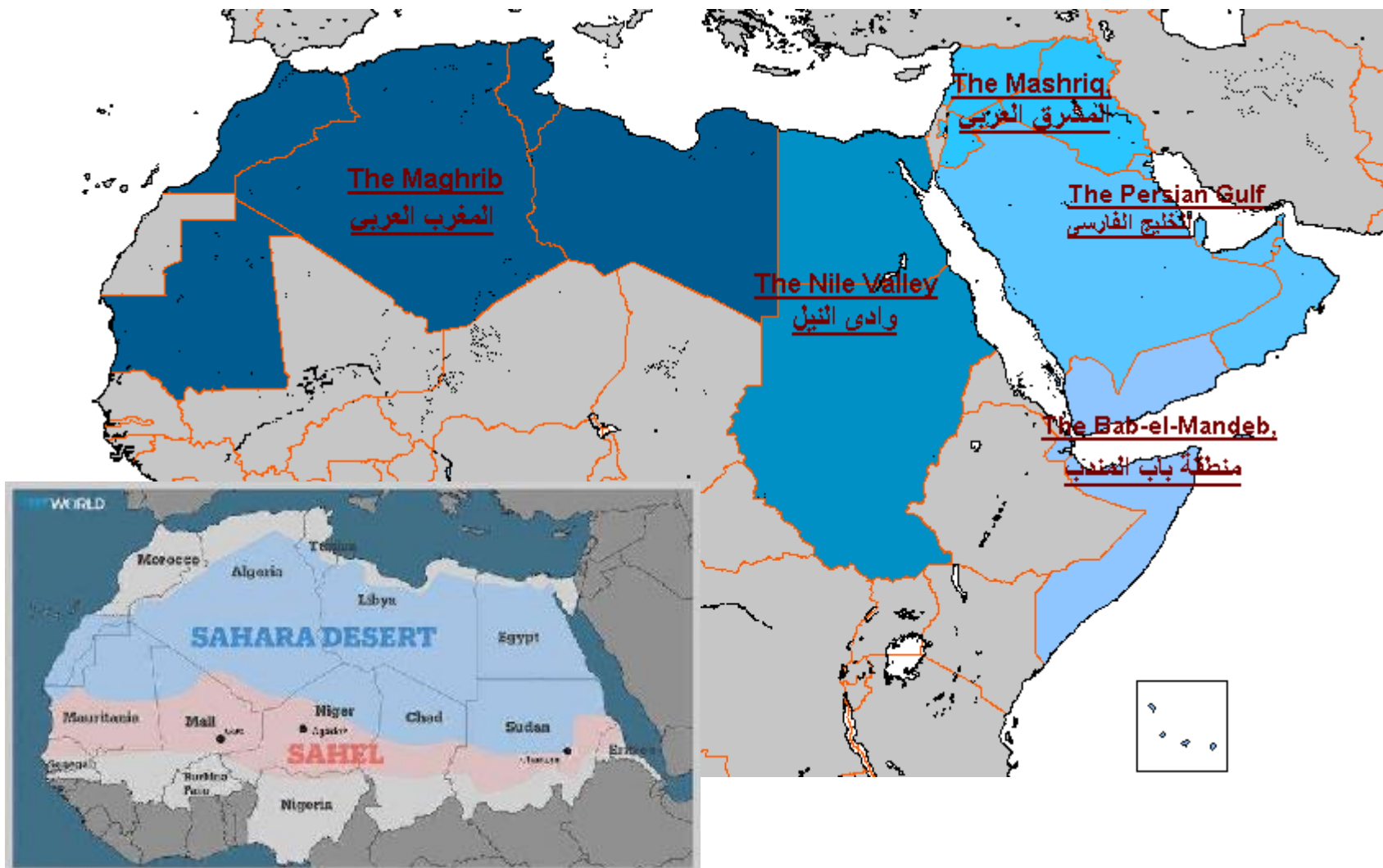
Marek Čejka

Geopolitická definice

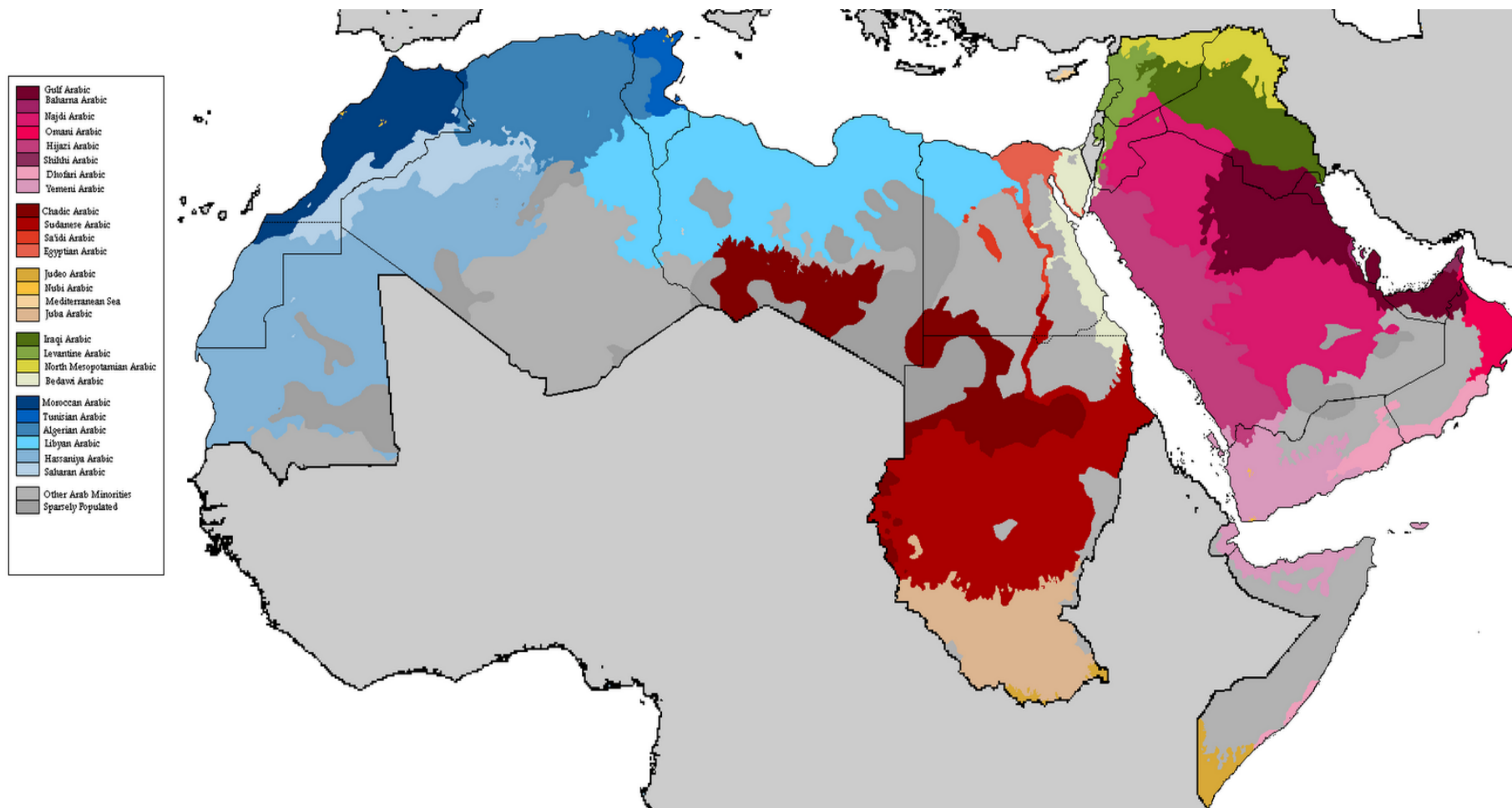
- **Maghreb** – region severozápadní Afriky soustředěný v okolí pohoří Atlas a pobřežních oblastí Maroka, Alžírsko a Tunisu.
 - Arabsky doslova - „tam, kde slunce zapadá“
- Někdy je Maghreb řazen do regionu Blízkého východu (do tzv. Greater Middle East), v jiných typologiích je používán vedle pojmu Blízký východ (či **Mašrek - Mashriq**)
 - Mašrik je tak vlastně synonymem pro region co lze označit „jádro Blízkého východu“ (přibližně Egypt – Irák) a v arabštině tento pojem znamená „tam, kde slunce vychází“

Geopolitická dělení v arabském světě

Arabština v Maghrebu

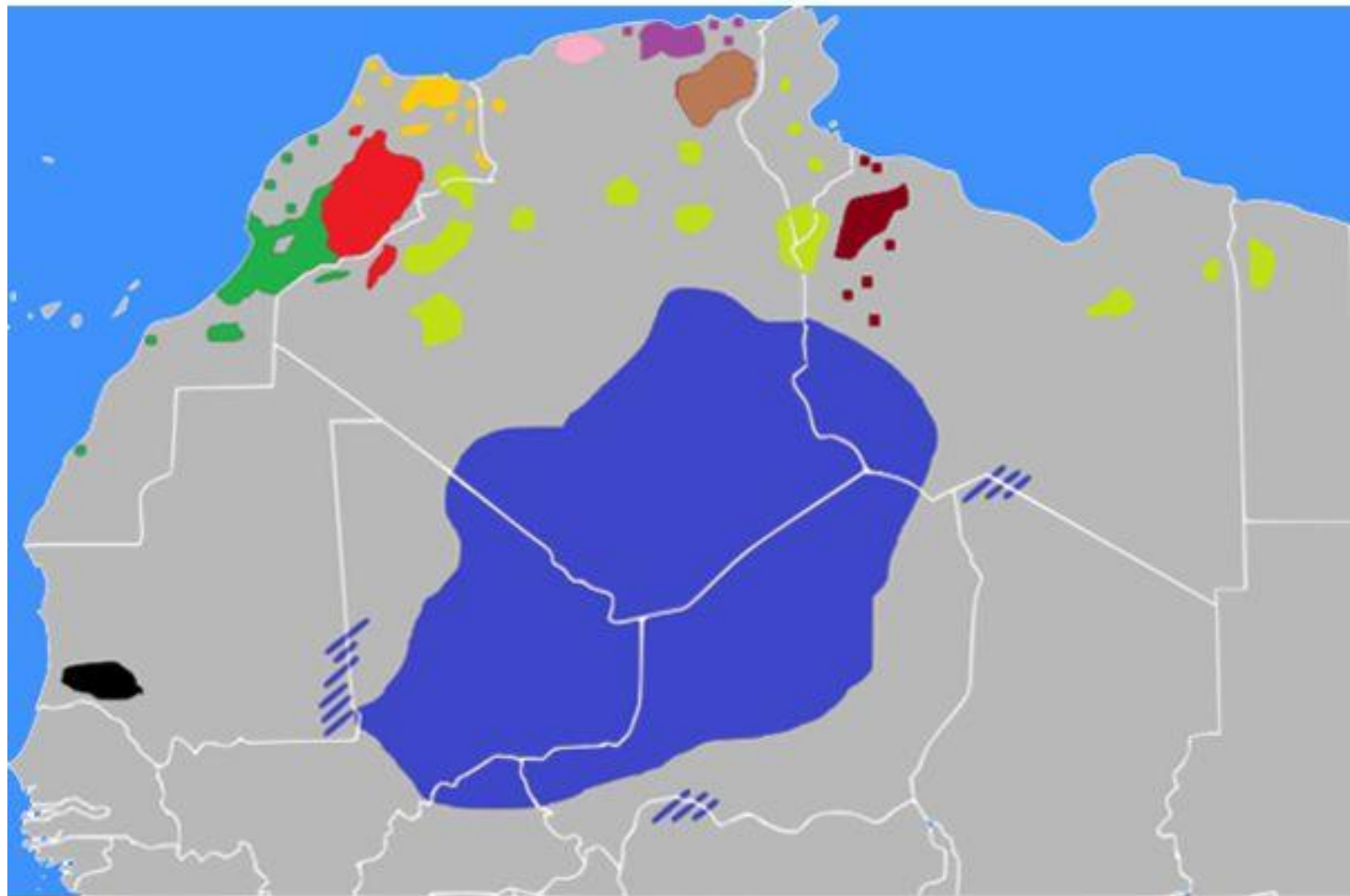

Amazigh (Berbeři)

- **Berbeři** – národ nesemitského původu, který od prehistorických časů (archeologické doklady o jejich existenci sahají do doby 5000-4000 let př.n.l.) obýval středomořské pobřeží od Egypta po Atlantik a dominovali tomuto regionu do 7. století, kdy byl dobyt Araby.
- Dnes je můžeme najít od marockého západního pobřeží k egyptské oáze Síwa, od severu Tuniska až po oázy ve střední části Sahary.
- Tvoří více než
 - **80% populace v Alžírsku a Maroku,**
 - **60% obyvatel Tuniska a Libye**
 - **2% obyvatel Egypta.**
- Přibližně 4 milióny Berberů žijí v Evropě, zejména ve Francii. Předpokládá se, že na světě žije okolo 54 miliónů Berberů.

Map of the 10 Amazigh peoples.

Tarifit	Chenouis	Tachelhit	Chaouis	Touareg
Zayanes	Kabyles	Zenagas	Infusen	Saharian

Osmanská říše

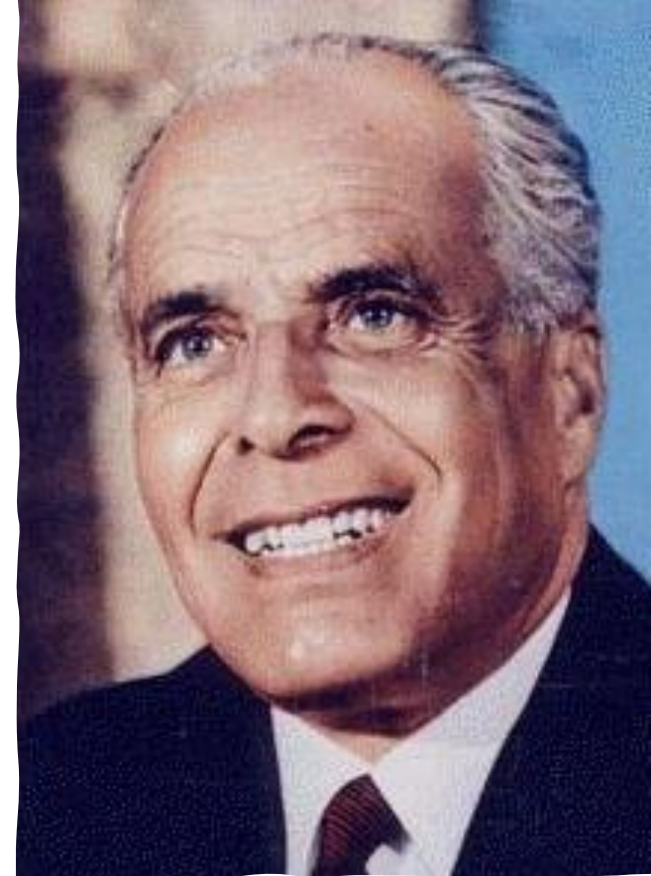
Ottoman Empire

1300

Tunisko

- „Nejevropštější“ stát Maghrebu.
- Od roku prezidentem Habíb Búrgíba
 - Vůdce protikoloniálního boje
 - Autoritativní vládnutí (1957-1987)
 - Neoliberální politika a podpora turismu
 - Výrazná sekularizace
- Odstraněn 1987 palácovým převratem vedeným Ben Alím

Výrazný sekularismus v Tunisku

- Búrgíbovy sekularistické změny podávány takticky v rámci modernistických interpretací islámu
- Sekularizace školství, sekulární a unifikovaný právní systém s důrazem na sekularizované rodinné právo a osobní status
- Podřízení náboženských autorit státu, omezení role náb. institucí (včetně náb. univerzity Ez-Zitúna), omezení nošení hidžábů...
- Perzekuce islamistů – En-Nahda (lokální frakce Muslimského bratrstva)

Bourguiba Toasts Modernism With Fruit Juice at Time of Fast

*Deplores Traditional Rite of
Ramadan—Says Tunisians
Tolerate Non-Observance*

By THOMAS F. BRADY
Special to The New York Times.
TUNIS, March 5—President
Habib Bourguiba of Tunisia
sipped fruit juice in his office
at noon today.

"I can be more useful to my country if I am not sitting in a corner yawning and hungry because of Ramadan," he said.
The gesture was significant because strict Islamic observance requires abstention from all food and drink and even from cigarettes from dawn to sundown during the holy month of Ramadan.

Od Ben Alího k arabskému jaru

- Prezident Ben Alí u moci od 1987 do 2010
 - zmírnil Búrguíbův striktní sekularismus
 - kladl větší důraz na tuniské arabsko-islámské dědictví.
 - přechodné uvolnění represí islamistických skupin – posléze opět represe
- Nejvýznamější islamistická formace An-Nahda („Strana obrody“) – Rašíd Ghannúší
- Arabské jaro vzniká v Tunisku a svrhne Ben Alího

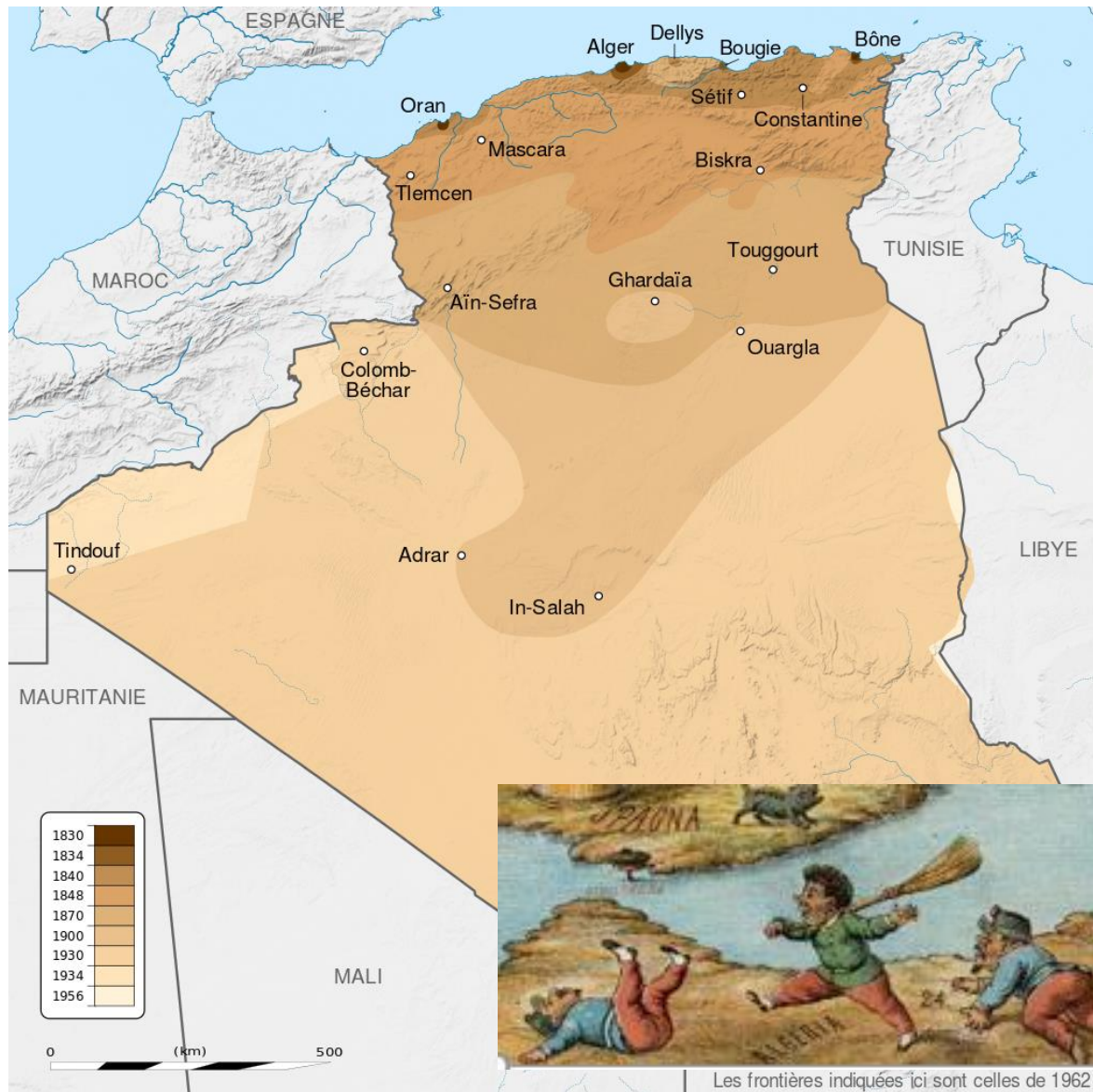
Příčiny arabského jara

- Komplexní soubor okolností
 - dlouhodobá avšak těžko vyjádřitelná **nespokojenost s politickými vůdci a útlakem** (tajná policie, represivní složky, výjimečné stavy)
 - **špatná ekonomická politika**, polovičaté politické reformy
 - **frustrace z budoucnosti**, nemožnosti vyjádřit svůj názor, omezení cestování, obdiv k aspektům Západu a jeho kultury kombinovaný s obavami ze západních pohledů na Blízký východ, Araby a muslimy, (zvláště po 9/11), ...
 - Nedlouho předtím začala etapa nových médií (facebook, twitter, youtube,...) a mobilů, které dávají větší svobodu
 - Lidé se mohou prostřednictvím nových médií nezávisle organizovat
 - Stejně tak relativně nedávno začaly vysílat nadnárodní televizní stanice (Al-Džazíra 1996, Al-Arabíja 2003,...)

Alžírsko

Dobývání Alžírsko Francií

Les frontières indiquées ici sont celles de 1962

Válka za nezávislost (1954-1962)

- Francouzská kolonie, integrální součást Francie
- 1954 – **Národní sovobozenecká fronta (FLN)** zahajuje guerillovou válku za nezávislost
- Po téměř desetiletí bojů Francie v roce 1962 odchází
- Většina 1,025,000 *Pieds-Noirs*, stejně jako 91,000 *Harkis* (pro-Francouzských muslimských Alžířanů ve francouzské armádě), kteří dohromady tvoří **10%** obyvatel v r. 1962, prchá z Alžírsko

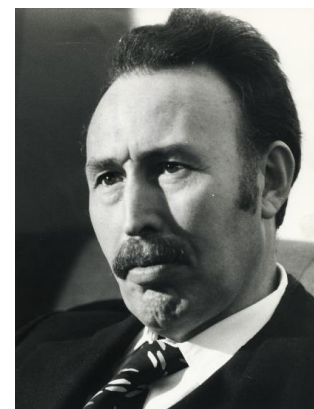

OAS

- **Organizace tajné armády** (franc. *Organisation armée secrète*)
 - francouzská ultrapravicová nacionalistická militantní organizace.
 - motto "Alžírsko je francouzské a tak to zůstane"
 - za každou cenu předejít tomu, aby se Alžírsko stalo nezávislým státem
- Vzniká 1961 jako odpověď některých francouzských politiků a vojenských důstojníků na referendum uspořádané de Gaullem pro právo Alžířanů na nezávislost jejich země.
- Hlavní osobnosti: *Pierre Lagayette, Raoul Salan, Jean-Jacques Susini*.
 - Několik teroristických výbuchů ve Francii i Alžírsku
 - 21. dubna 1961 se neúspěšně pokusila o státní převrat ve Francii.
- Po podepsání éviánských dohod v březnu 1962, které zaručily Alžírsku nezávislost na Francii, provedla OAS další vlnu vraždění a bombových atentátů (mj. se pokusila o zavraždění Charlese de Gaulla).
- OAS potlačena francouzskou policií a zanedlouho poté byla organizace rozpuštěna a někteří její členové byli popraveni.

- Od roku 1962 vládne FLN
- Koncem 80. let však v důsledku neutěšené hospodářské situace vzrostla intenzita občanských nepokojů.
- První prezident 1962-65 **Ahmed Ben Bella**, vůdce osvobozené fronty, svržen svým bývalým spojencem a ministrem obrany Búmédiènem.
- 1965–78 prezidentem **Houari Búmédièn**
- V zemi se následujících 25 let udržela relativní stabilita pod vládou Socialistické strany (NOF)
- Špatná ekonomická situace země, centralizovaná ekonomika
- říjen 1988 – vlny stávek v reakci na hospodářský propad země. Při střetech s vojskem bylo zabito několik stovek stávkujících.
- Prezident **Šadlí Bendžedíd** 1979-92 připustil existenci různých názorových proudů v rámci NOF.
- Navržena nová ústava, podle které byl prezident zodpovědný Národnímu shromáždění
- Výsledek referenda o této ústavě – 92% pro – byl přijat nejednoznačně
- Ač nařčen z profrancouzské politiky, Bendžedíd byl v prosinci znovu zvolen do čela státu.

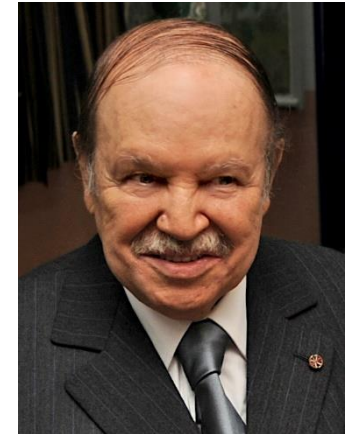
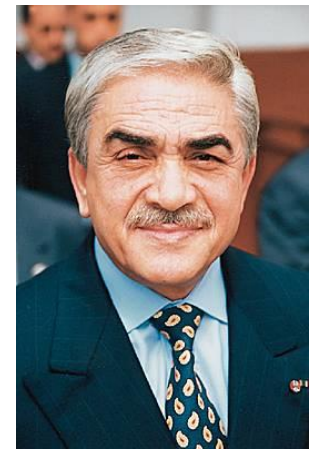
- V roce 1989 umožnila nová ústava podíl na vládě i opozičním stranám.
- Volby 26. prosince 1991 vyhrála **Islámská fronta spásy (FIS)** – umírnění islamisté
- Následoval vojenský převrat, moc převzala Nejvyšší státní rada, v lednu 1992 rozpustila parlament a v únoru vyhlásila výjimečný stav.
- FIS byla zakázána, přesto neukončila svoji činnost
- V té době vůdci FIS - **Ali Belhadž a Abbási Madani** - otevřeně vyzvali své příznivce k boji proti vládě.
- Po svém postavení mimo zákon se FIS reorganizovala a vytvořila ozbrojené křídlo, **Islámskou armádu spásy (AIS)**.
- Na konci roku 1993 vyzvala FIS všechny cizince v zemi, aby ji opustili.
- Po uplynutí této lhůty začaly masakry

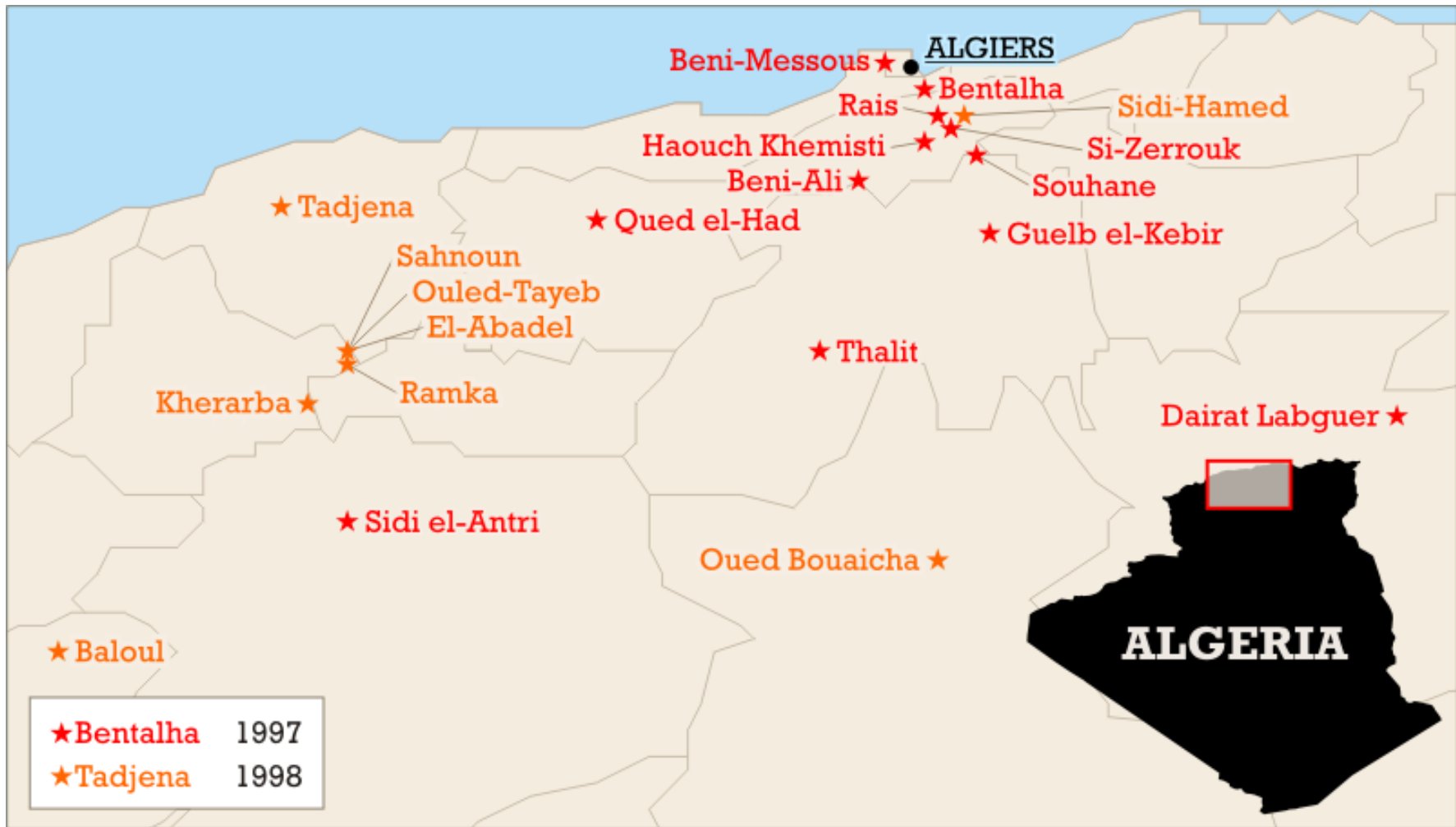
ALI BELHADJ (left) AND
ABASSI MADANI (right)

- Roku 1994 se stal prezidentem sekularista **Liamine Zérroual**, který byl podporován armádou → radikální islamisté se začali mstít dalším masakrováním (další slide)
- 1996, 1997 se prezidentovi mu podařilo přimět umírněné islamisty k dialogu.
- V listopadu 1996 schválilo 85,6 % Alžířanů ústavní reformu umožňující formování politických stran (avšak nikoliv náboženských) a posilujících úlohu prezidenta.
- Ještě v srpnu 2008 došlo k sebevražednému útoku na policejní školu, při kterém zemřelo 43 lidí.
- 1999–2019 prezidentem **Abdelazíz Búteflika**, 2013 paralyzován → přesto 2019 „kandiduje“ znovu, po protestech „odstoupí“
- Od r. 2019 prezidentem **Abdal Madžíd Tabbúni**

Masakry na venkově

Občanská válka 1992–2002

- Buňky byly propojeny prostřednictvím sítě 8000 mešit, spadajících pod fundamentalistickou kontrolu.
- Veškeré velení hnutí bylo v rukou dvacetičlenného poradního výboru (*madžlis aš-šúra*).
- Na jaře a v létě 1992 se napětí v zemi průběžně stupňovalo. Počáteční jednotlivé útoky přerůstaly v dlouhé bitvy trvající i několik dní.
- 29. června byl zabit šéf Vysoké státní rady Mohamed Búdiaf.
- V srpnu 1992 fundamentalisté odpálili nálož na letišti v Alžíru a zabili devět lidí. V březnu 1993 extremisté zavraždili řadu významných politických a státních činitelů. V srpnu 1993 byl ve svém automobilu zastřelen bývalý premiér Kasdi Merbach.
- Celkově si občanská válka v Alžírsku mezi vládou a islamistickými povstalci vyžádala **přes 100 tisíc obětí**.

Ozbrojená islámská skupina (GIA)

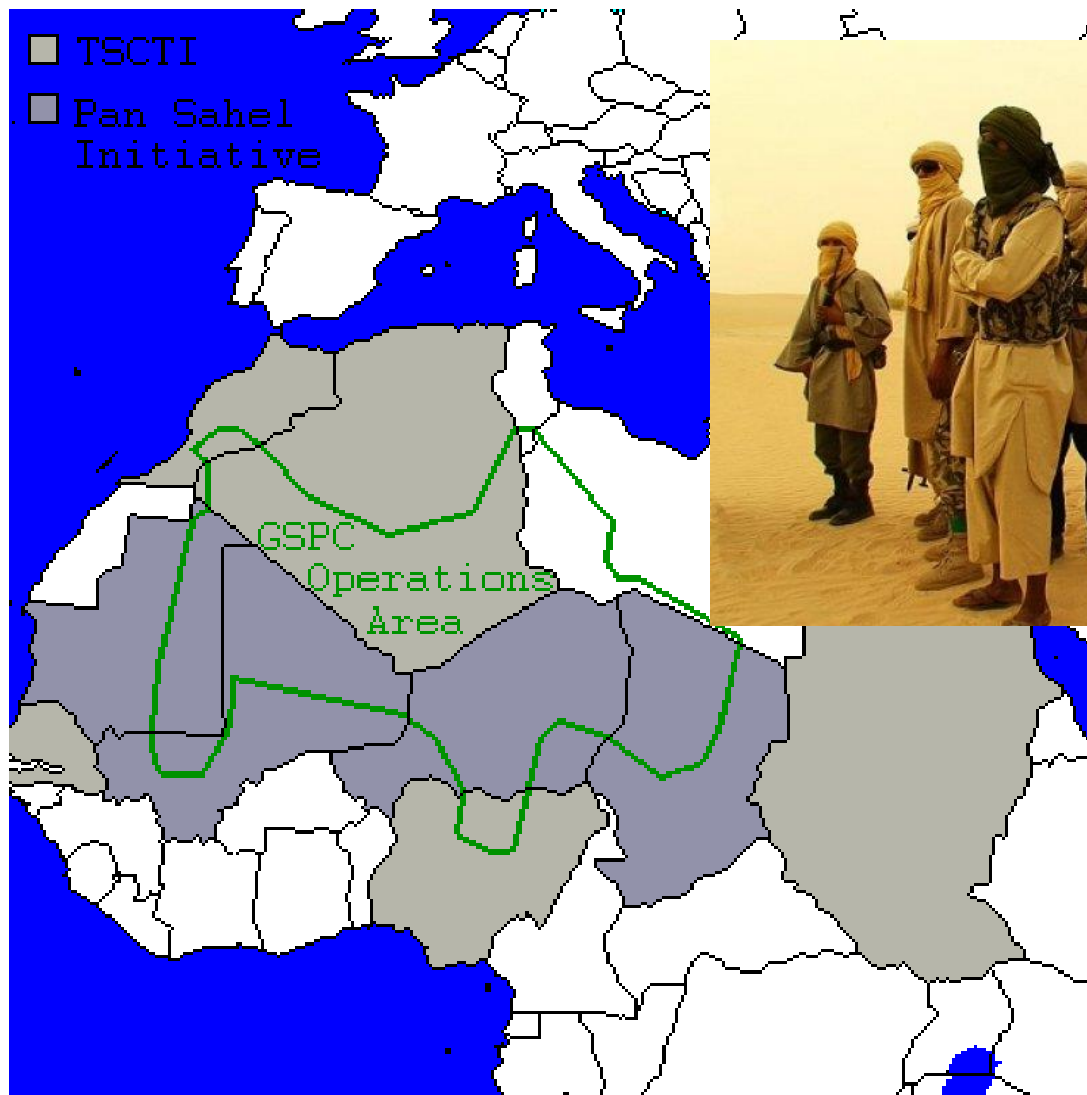
- Aktivní od r. 1992 po tom, co alžírská armáda násilně anulovala demokratické volby, v nichž vyhrála umírněná FIS
- Radikalizace a vznik ozbrojených skupin, mezi nimiž GIA vynikala brutálním terorem
- Cíl: vytvořit z Alžírsko fundamentalistický islámský stát
- Útoky na civilisty, hlavně v odlehlých oblastech - vyvraždění celých vesnic (např. Rais a Bentalha ze srpna a září 1997 - až 200 lidí).
- Do akcí GIA zřejmě zapojená i armáda, která GIA úmyslně radikalizovala, aby mohla posilovat svou roli v zemi
- Útoky v zahraničí - hlavně ve Francii
- březen 1996 - z kláštera v alžírském Tibhirine unesla GIA a později zavraždila sedm francouzských mnichů. (film „*O bozích a lidech*“)
- konec 90. let → štěpení, vnitřní konflikty, frakcionalizace
- 1998 se od GIA se odštěpila **Salafistická skupina pro kázání a boj**
- poslední akce GIA kolem roku 2005

Salafistická skupina pro kázání a boj

- *Salafist Group for Call and Combat – SGCC, fr. Groupe Salafiste pour la Predication et le Combat – GSPC*
- Radikálně islamistická skupina, která usiluje o svržení alžírské vlády a vytvoření islámského teokratického státu v Alžírsku. V r. 1998 ji založil **Hassan Chattáb**, původně člen GIA.
- SSKB se podílela na řadě teroristických útoků v Maghrebu a oblastech Sahary (vraždy vojáků, sebevražedné útoky apod.).
- Skupina má vazby na Al-Káidu, což nakonec vedlo k změně jejího názvu na **Al-Káida v islámském Maghrebu**.
- Její aktivisté jsou činní také na Západě. SSKB se nachází na seznamu teroristických organizací USA.

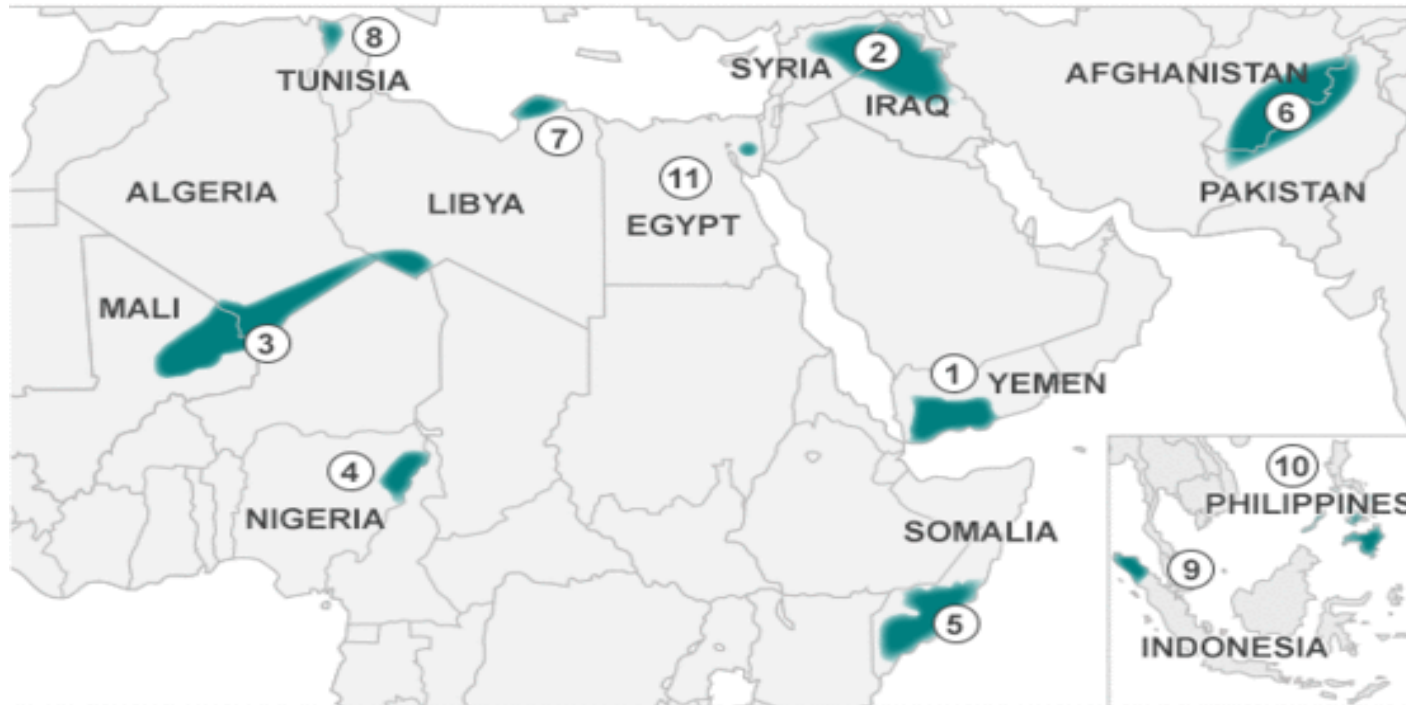

Oblast činnosti GSPC a AQIM

Současná působišťe nejradikálnějšich islamistických skupin

Where are the main jihadist groups based?

1 Al-Qaeda in the Arabian Peninsula (AQAP)
2 Islamic State in Iraq and the Levant (ISIS)
3 Al-Qaeda in the Islamic Maghreb (AQIM)

4 Boko Haram
5 Al-Shabab
6 Taliban
7 Ansar al-Sharia in Libya
8 Ansar al-Sharia in Tunisia

9 Jemaah Islamiah
10 Abu Sayyaf
11 Ansar Bayt Al-Maqdis

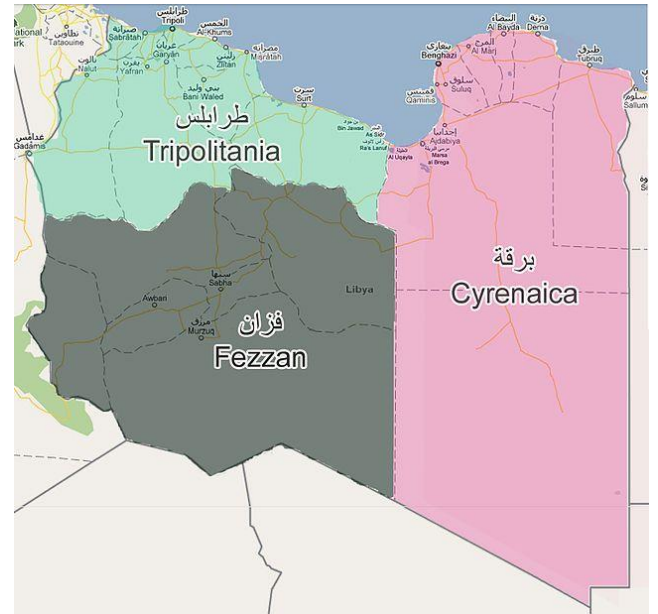
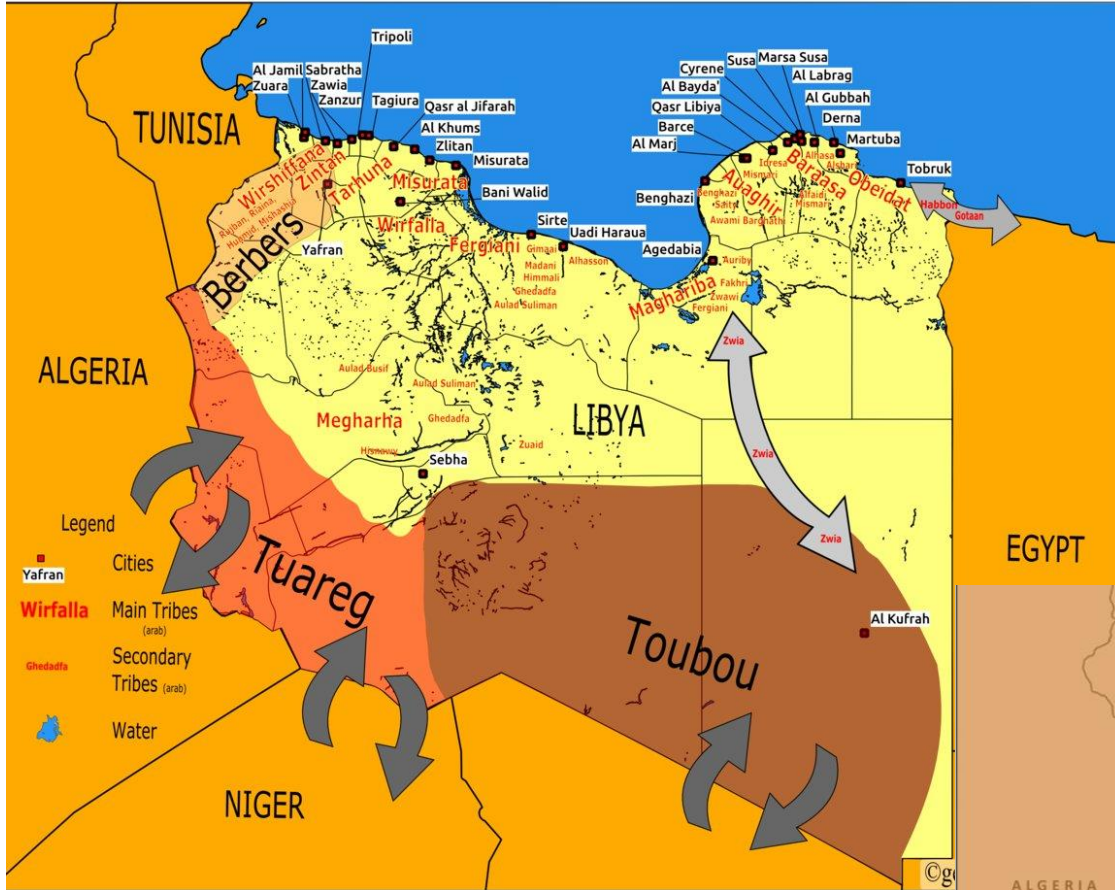
Source: Institute for the Study of War, Global Security, Stratfor Global Intelligence, ICCT, BBC experts

Libye

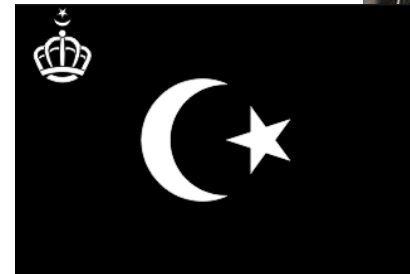
- Od 7. století arabizována
- 1551 součást Osmanské říše
- 1911-1943 italská kolonie
- 1951-69 království
- 1969-2011 Kaddáfí
- Od r. 2011 chaos a občanská válka, rozdělení země

MAJOR TRIBES OF LIBYA

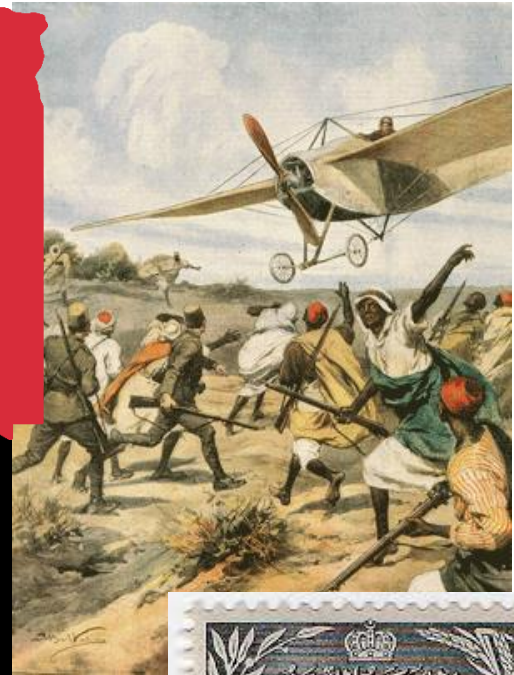
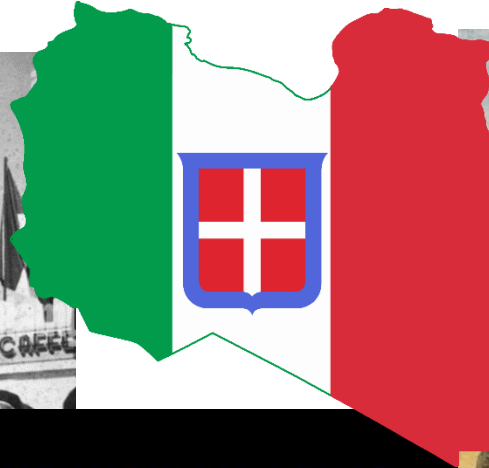
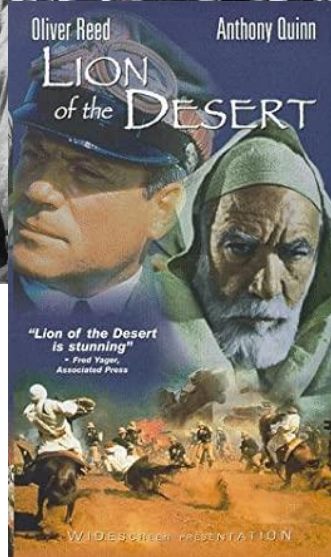
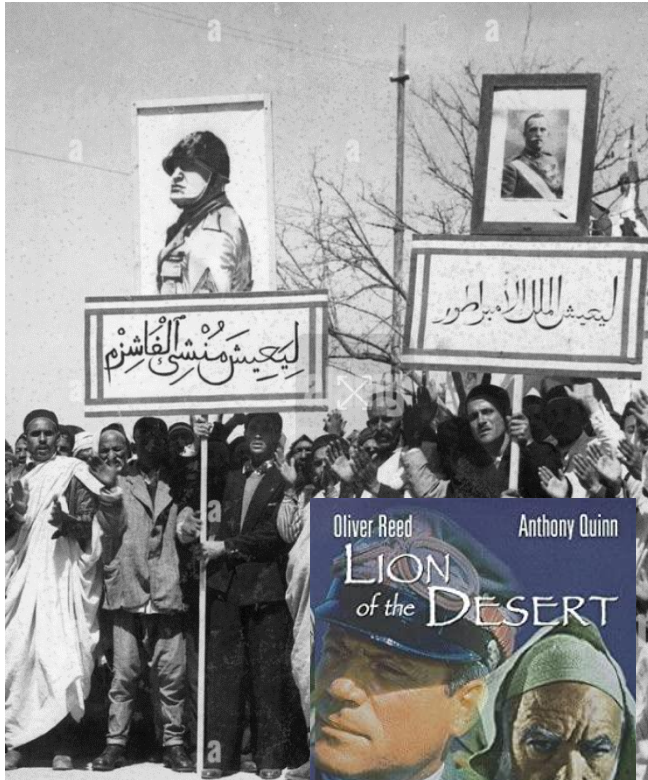

Hnutí SANÚSSÍJA – Libye, Čad

- Reformní náboženské hnutí zal. 1837
Muhammadem Alím as-Sanússím
zvaným „Velký Sanússí“ (1787-1859)
- Vliv súfismu i salafismu
- Boj proti francouzské
a italské (od 1911) expanzi
- 1951 – vnuk Alího se stane králem
Libye jako Idrís I. (1889–1983)
- Svržen 1969 Kaddáfím

Okupace Lybie Itálií (1911-1943)

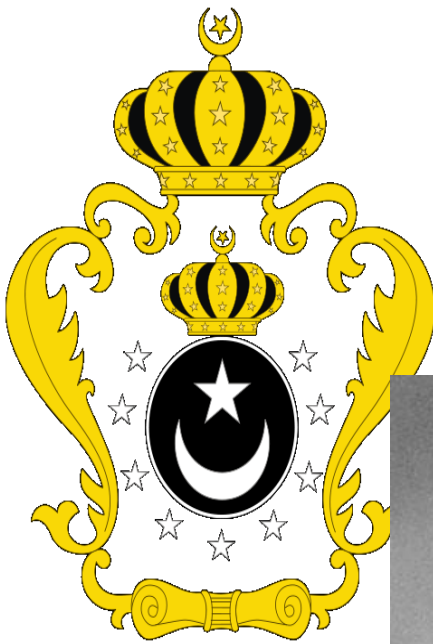

“THEY ARE NOT OUR TEACHERS”
said Omar Mukhtar, the leader of the anti-colonial struggle in Libya, when asked why he would not avenge the way Muslims had been treated by the Italian Colonists. His declaration demonstrated a deep understanding of the way of the Prophet ﷺ.

f ▶ ruhanigalb

Král Idrís I.

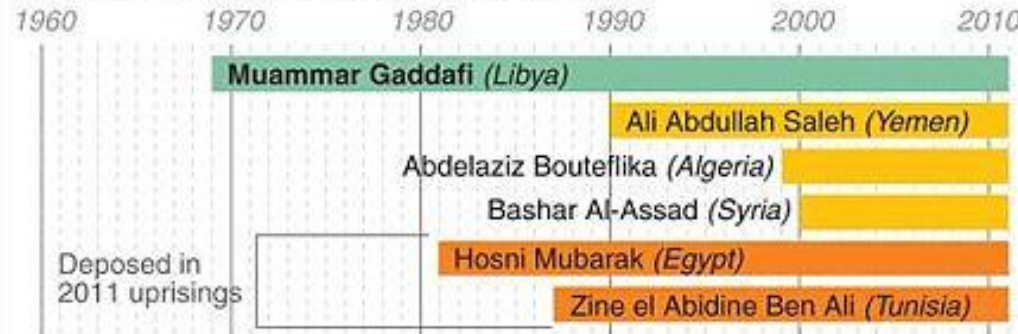
- vnuk Velkého Senúsího, zakladatele řádu
- emír Tripolska a Kyrenaiky
- po italské invazi 1922 v exilu
- během WW2 pro-britské postoje (proti italské okupaci)
- po porážce Němců a Italů vládne z Běghází
- oficiálně korunován až 1951 - drží těsné vazby na Západ a je proti panarabismu
- 1969 sesazen převratem vedeným plukovníkem Kaddáfím - do smrti v exilu

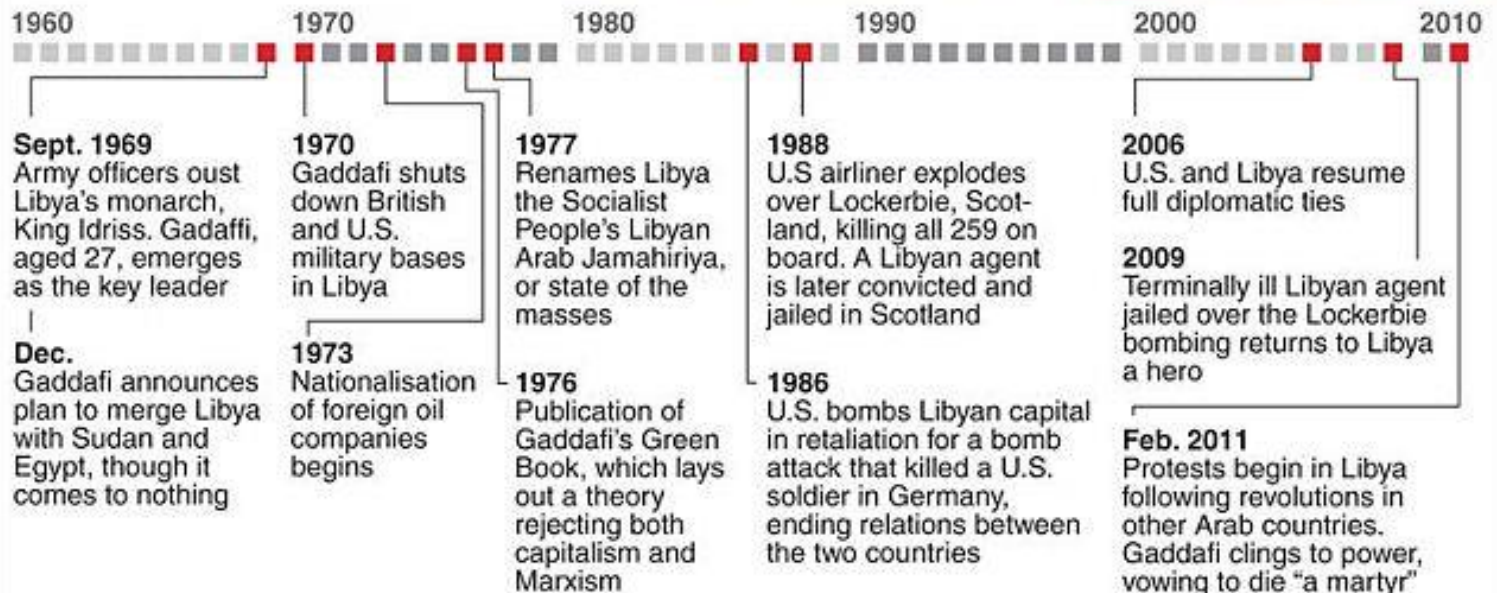
Kaddáfího diktatura

LIBYA'S MUAMMAR GADDAFI

CURRENT LONGEST-SERVING ARAB LEADERS

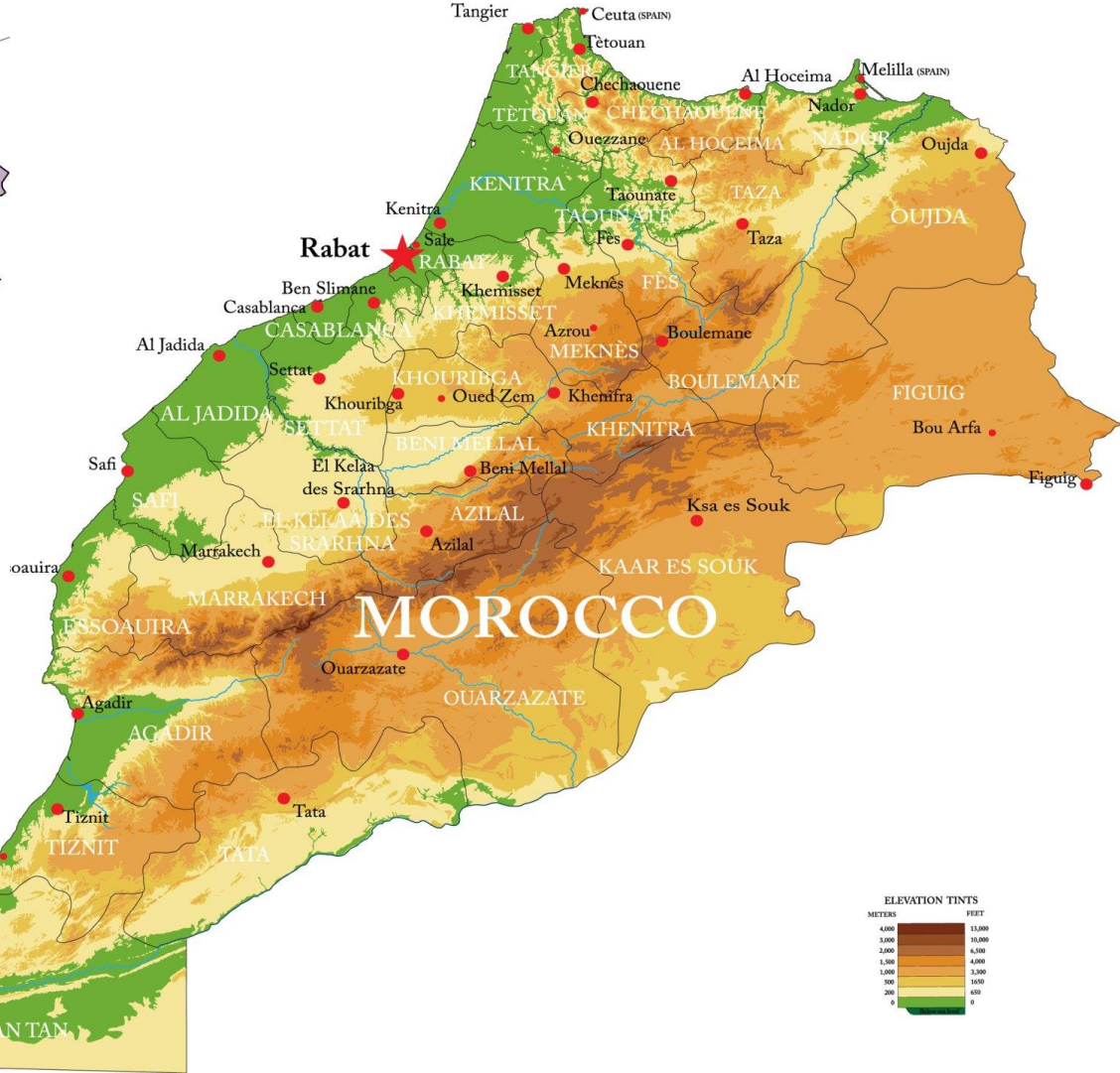

Libyan Leader Muammar Gaddafi

Maroko

Tasgiwin n Murakuc
 جهات المغرب
 Regions of Morocco

Politický vývoj

- Tradiční muslimská monarchie - evropský vliv na tomto území výrazně zesílil v 16. a 17. století.
- Sultáni si své mocenské postavení snažili posílit smlouvami s Francií.
- **1912 se Maroko stalo francouzským protektorátem, pobřežní část připadla Španělsku a Tanger se stal mezinárodním pásmem.**
- Roku 1919 vypuklo v částech držené **Španěly povstání berberského kmenu Rifů** pod vedením Abd al-Karíma, které vedlo k vítězství a vyhlášení Rífské republiky v roce 1921.
- V témže roce se povstání rozšířilo i do francouzské části, což mělo za následek francouzskou intervenci v roce 1925 a potlačení povstání. Roku 1926 se Abd al-Karím musel vzdát.

- Snaha rozdělit obyvatelstvo uplatňováním zvláštní politiky ze strany Francie od roku 1930 vedla k nepokojům, jejichž centry byla zejména rychle rostoucí města.
- Do čela protikoloniálního hnutí se postavil sultán **Muhammad V.**, který byl však roku 1953 donucen v důsledku uplatňování své národnostní politiky odejít do vyhnanství. Jeho návrat si vymohlo obyvatelstvo roku 1955
- V této době již evropské koloniální mocnosti nedokázaly udržet své postavení a v roce **1955 byl zrušen francouzský protektorát** a o rok později i španělský.
- V roce 1957 se **Muhammad V. prohlásil králem.**
- Od roku **1961 se vlády ujal král Hasan II.**
- 1972 byla schválena nová demokratická monarchistická ústava.
- Po smrti Hassana II. v roce 1999 nastoupil na trůn **Muhammad VI.**

Moroccan Royal Family Tree

Ahmed al-Hiba
Proclaimed himself Sultan in 1912

Mohammed V
Sultan 1927-53,55-57
King: 1957-61

Riad Al Solh
1st Prime Minister of Lebanon

Hassan II
King 1961-1999

Lalla Latifa **Mohamed Mediouri**
(King's Bodyguard)

Moulay Abdallah
Prince

..... **Lamia Solh**

Lalla Salma
Princess-Consort

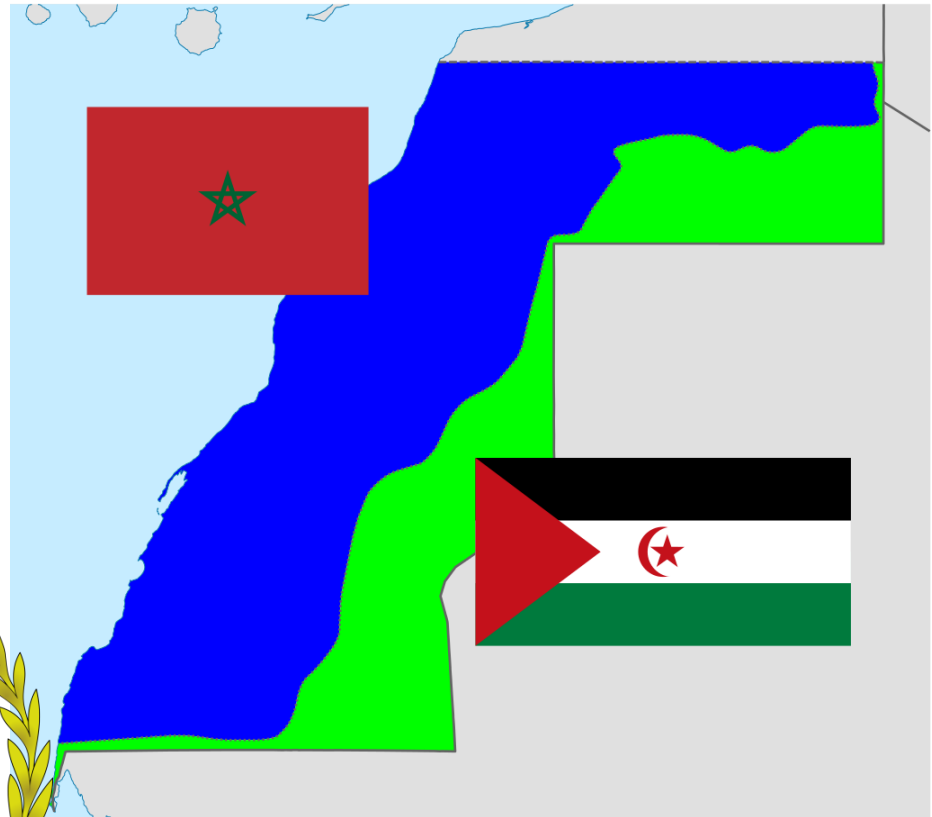
Mohammed VI
King 1999-

Moulay Rachid
Prince
(2nd in line)

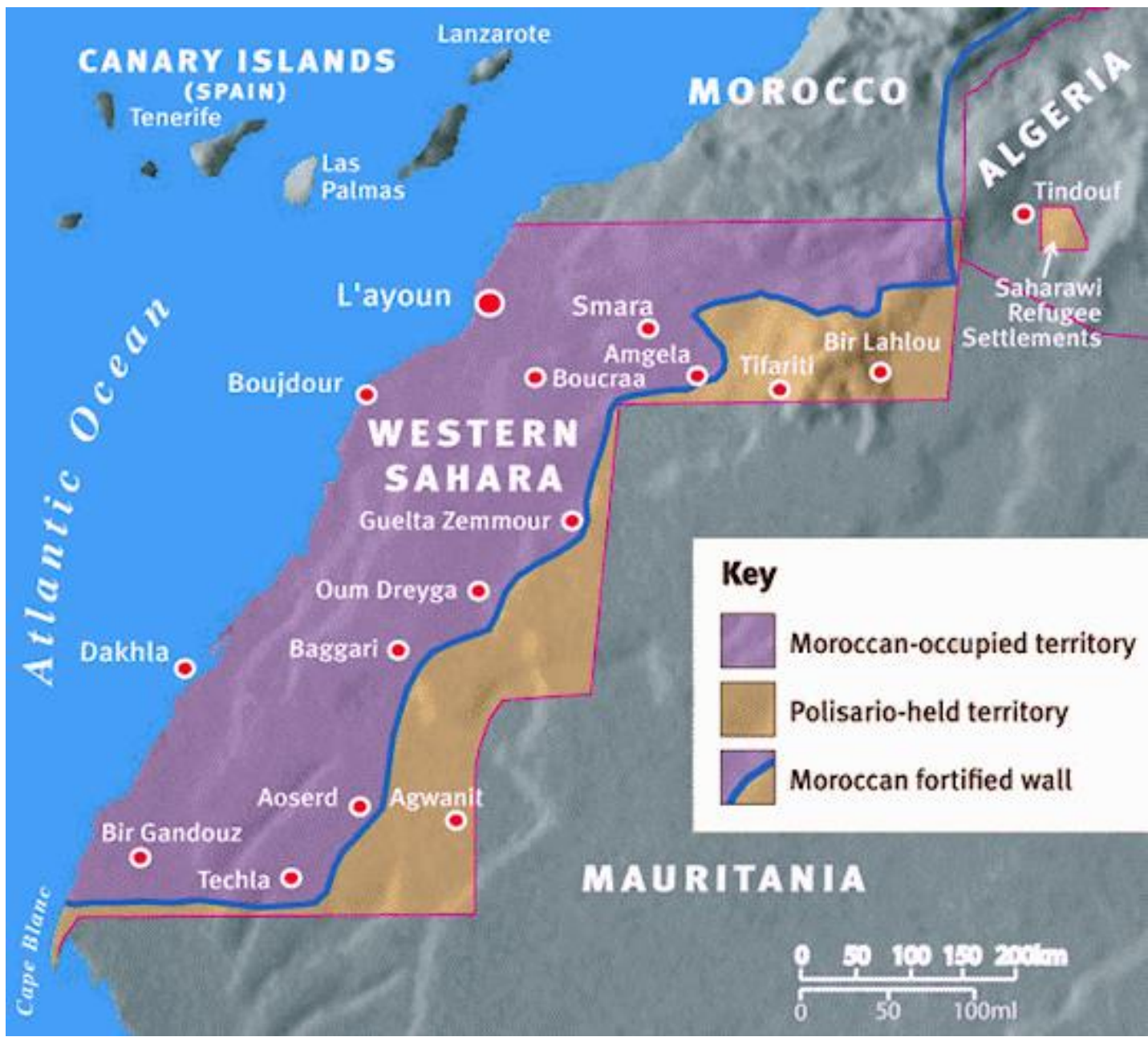
Obsazení Západní Sahary

- od r. 1975
- od té doby Maroko válčí s povstalci z **Fronty Polisario**, která má podporu Alžírsko

- 1975 - Hasan II. zorganizuje **Zelený pochod**, kdy na území Španělské Sahary vpochovalo na 300 000 neozbrojených Maročanů.
- Na podzim roku 1975 byla mezi Marokem, Mauretánií a Španělskem uzavřena dohoda o rozdělení bývalé španělské kolonie Západní Sahary.
- Den po stažení Španělska Polisario vyhlásilo **Saharskou arabskou demokratickou republiku**, která ovšem neměla reálnou moc.
- Tentýž rok rovněž Polisario zahájilo guerillovou válku proti Maroku a Mauretánii.
- Tu však odmítli příslušníci hnutí Polisario a v roce 1976 navzdory dohodám vyhlásili Saharskou arabskou demokratickou republiku.

- **V roce 1979 se Mauretánie vzdala nároku na západosaharské území a do Západní Sahary vtrhlo Maroko se stotisícovou armádou a téměř celou oblast obsadilo.**
- **Snahu OSN vyřešit problém Západní Sahary** marocká vláda ignorovala až do roku 1988. V roce 1989 se představitelé Maroka a hnutí Polisario dohodli na příměří, které však není dodržováno.
- 1991 - OSN vyslalo v r. 1991 do oblasti misi MINURSO, aby dohlížela na příměří a připravila referendum, které mělo proběhnout v r. 1992 - referendum neproběhlo kvůli sporu o tom, kdo se ho může zúčastnit.
- Dalším pokusem byl mírový plán Jamese Bakera z r. 2000, který nebyl zveřejněn a který Polisario přijalo, ale Maroko ho prohlásilo zbytečným (2003).

Saharský opevněný val

Začátkem osmdesátých let se uváděla v Maroku existence více než dvaceti politických náboženských skupin.

Ty možné rozdělit do tří hlavních podskupin:

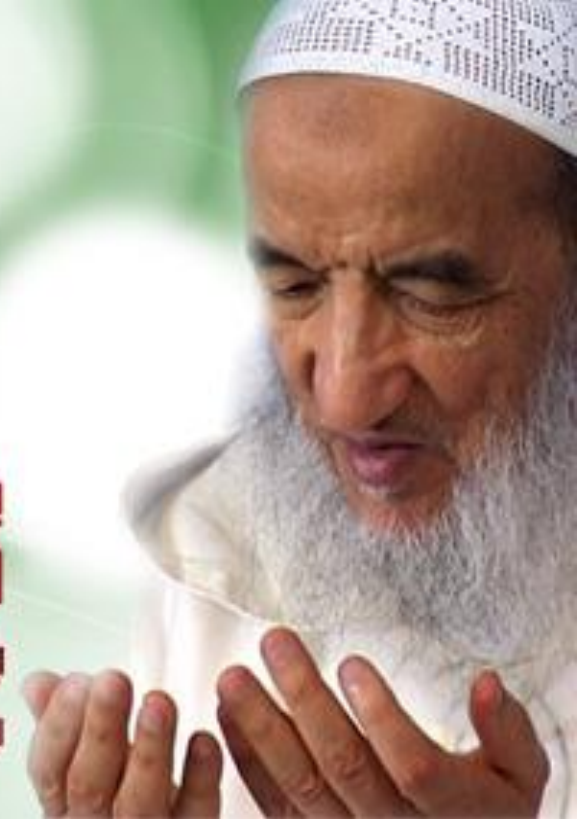
- **Reformistické skupiny** - nepolitické, kritizující korupci a bojující za individuální svobody. Tyto skupiny byly nejméně hlídané a jejich vůdčí osobností byl až do své smrti koncem 80. let kněz Fiqh al Zamzámí.
- malá skupina známá jako **al-Šabíba al-Islamíja** (Islámské mládí). Její členové se rekrutovali primárně ze studentů a vysokoškolských hnutí a prosazovali násilné svržení režimu. Vůdce této skupiny Abd al-Karim al-Muti je v exilu (v Evropě). V posledních letech se část této skupiny „Hnutí za reformu a obnovu Maghrebu“ pokusilo stát veřejným účastníkem v marockém politickém procesu.
- Třetí skupina islamistických hnutí v Maroku je vedena zdejším nejznámějším islamistou Abd al-Salam Jásínem. Jeho hnutí "**Spravedlnost a dobrodiní**" (Justice and Charity) je oficiálně postaveno mimo zákon. Jásínovi přívrženci jsou vzdělanější a radikálnější než například stoupenci Zamzamiho. V roce 1974 Jásín otevřeně vznesl námitky proti legitimitě Hassanova vládnutí a proti legitimitě jakéhokoli království v islámu vůbec.

Nadia Yassine

يتقدم
الأستاذ عبد السلام ياسين
بأحر التهاني للأمة الإسلامية
بمناسبة عيد الفطر السعيد
www.yassine.net

Abdesslam Yassine

Terorismus v Maroku

- Islámští fundamentalisté nedostali nikdy k moci a díky vládě krále Hassana II. (1961 – 1999) byl udržován jejich naprosto marginální vliv
- únor 2003 – několik členů Al-Kajdy odsouzeno marockými soudy k desetiletým trestům za přípravu útoků na britské a americké válečné lodě v Gibraltar.
- Maroko se stalo **spojencem Bushovy koalice proti teroru**
- V květnu **2003 o sobě dali krvavými útoky v Casblance** (40 obětí) vědět islamističtí extrémisté, stát poté radikálně zakročil proti marockým islamistickým skupinám
- Maročané se podíleli na explozích v Madridu v březnu 2004

Židovské komunity v současném Maroku

- pozůstatky velkých židovských komunit v arabsko-muslimském světě. Většinou potomci Židů vyhnaných křesťany ze Španělska.
- Vznik Izraele způsobil napětí mezi zdejšími muslimy a Židy, mnoho z nich také využilo možnosti imigrovat do Izraele. Nicméně vztahy Maroka a Tuniska s Izraelem nebyly prakticky nikdy výjimečně špatné.
- Dnes už se tak jedná jen o několik tisíc lidí. V Maroku a Tunisu působí stále několik rabínů, je otevřeno několik synagog, různých židovských náboženských institucí, ale např. i košer restaurací a v Maroku židovské muzeum.
- Maroko – Dnes žije cca 5,000 Židů v Casablance a několik menších komunit v Rabatu (400), Marrakéši (250), Meknésu (250), Tangeru (150), Fezu (150) a Tetuanu (100).

Děkuji za pozornost!

Pro další informace sledujte:

<http://blizky-vychod.blogspot.com>

Publikace:

- *Judaismus a politika v Izraeli* (2002, 2009)
- *Izrael a Palestina* (2005)
- *Encyklopedie blízkovýchodního terorismu* (2007)
- *Rabíni naší doby* (2010, spoluaut.)
- *Dějiny moderního Izraele* (2011)
- *Lidé svatých zemí* (2012)
- *Rabbis of our Time* (2015, Routledge)
- *Korán, meč a volební urna* (2020)

